

Viite: lausuntopyyntö 18.12.2013

Lausunto koskien EU:n komission ja ulkosuhdehallinnon tiedonantoa ja ehdotusta asetukseksi konfliktialueilta ja korkean riskin alueilta peräisin olevien tinan, tantaalin ja volframmin, niiden malmien ja kullan toimitusketjuun sovellettavan, vastuullisten tuojien omaehtoiseen vakuutukseen perustuvan unionin due diligence -järjestelmän perustamista

Finnwatch ja Kepa kiittävät mahdollisuudesta antaa lausunto EU:n tiettyjen mineraalien vastuullisten tuojien due diligence -järjestelmän perustamisesta. On tärkeää, että konfliktimineraaleihin kiinnitetään huomiota EU:ssa. Tällä hetkellä lainsäädäntömme on jäljessä esimerkiksi Yhdysvaltoja, joissa on jo asetettua konfliktimineraaleja koskeva huolellisuusvelvoite listautuneille yrityksille.

Komission nyt julkaistu ehdotus on valitettavan kunnianhimoton. Ehdotus koskee vain pientä määrää eurooppalaisia yrityksiä ja vain neljää mineraalia, sen sijaan, että se koskisi luonnonvaroja yleisesti tai myös tuotteiden jalostajia ja yrityksiä, jotka tuovat Eurooppaan lopputuotteita.

Järjestöraporttien mukaan esimerkiksi kivihiili on synnyttänyt konflikteja Kolumbiassa, jalokivet puolestaan Zimbabwessa. Konfliktimineraalien rahoittama väkivalta jatkuu myös Kongon demokraattisessa tasavallassa, jossa on raportoitu joukkomurhia myös vuoden 2014 aikana.¹

Konfliktimineraaleja tulee Eurooppaan tietokoneiden ja puhelinten kaltaisissa lopputuotteissa, joita myydään kuluttajamarkkinoilla. Komission ehdotus vapaaehtoisesta huolellisuusvelvoitteesta tarkoittaa käytännössä sitä, että vastuu ihmisoikeuksien toteutumisesta siirretään yksittäisille kuluttajille. Lähestymistapa on ongelmallinen, sillä valtioilla on YK:n liike-elämää ja ihmisoikeuksia koskevien ohjaavien periaatteiden nojalla vastuu suojella ihmisoikeuksia. Tämä tarkoittaa, että valtojen tehtävänä on varmistaa, että yritykset kunnioittavat ihmisoikeuksia. Lisäksi ihmisoikeusloukkausten uhreille on taattava riittävät oikeussuojakeinot.

Komission ehdotus vapaaehtoisista hankintaketjua koskevista toimenpiteistä ei tuo nykytilaan juuri mitään uutta: EU:n jäsenmaat ovat periaatteessa jo hyväksyneet OECD:n kehittämän vapaaehtoisen due diligence-arvioinnin. On selvää, että vapaaehtoisuus ei ole tuonut tarvittavia tuloksia.

EU:n tulisi edistää kansainvälisiä sitovia yritys vastuustandardeja ja vaatia eurooppalaisilta yrityksiltä sitovaa ihmisoikeuksia koskevaa huolellisuusarviointia (human rights due diligence) koko tuotantoketjusta ja siitä raportointia sekä taata riittävät oikeussuojakeinot mahdollisille ihmisoikeusloukkausten uhreille. Finnwatch ja Kepa katsovat, että Euroopan unionin tulee:

- ≡ **Asettaa yrityksille lakisääteiset ihmisoikeuksia koskevat huolellisuusvelvoitteet.**
- ≡ **Asettaa yrityksille lakisääteiset raportointivaatimukset niiden huolellisuusvelvoitteen täyttämistä:** yritysten tulisi julkisesti ja säännönmukaisesti kertoa merkittävistä ihmisoikeusriskeistään, toimista niiden minimoimiseksi ja vaikutuksista maakohtaisesti.
- ≡ **Kehittää oikeudellista suojaa** siten, että kaikilla EU:ssa kotipaikkaansa pitävien yritysten ihmisoikeusloukkausten uhreilla olisi pääsy tehokkaisiin oikeuskeinoihin.

Helsingissä 14.4.2013

Finnwatch ry
Kepa ry

¹ Global Witness, <http://www.globalwitness.org/library/new-eu-law-could-help-stop-natural-resource-trade-fuelling-conflict>; UN, <http://www.unmultimedia.org/tv/unifeed/2014/03/drc-north-kivu-massacres/>